

ปัญหากฎหมายอายุความในคดีอาญาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทย

Legal of Problems Prescription in Criminal Cases That Affect the Thai Justice Process.

สุทธิชัย หล่อตระกูล

Suttichai Lortrakul

อาจารย์ ประจำหลักสูตรสาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Lecturer from program in the field of law Faculty of Humanities and Social Sciences Udon Thani Rajabhat University

Corresponding Author Email: suttichai19@gmail.com

Received: 16 March 2023

Revised: 17 April 2023

Accepted: 20 April 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดอายุความอาญาของไทยเนื่องจากบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความคดีอาญาได้มีการบัญญัติมาเป็นเวลานานแล้ว และไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปและต้องการลดผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทยที่เกิดความล่าช้า และเกิดช่องว่างทางกฎหมาย ซึ่งงานเขียนบทความนี้ ยังมุ่งศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับอายุความในคดีอาญา โดยได้ศึกษาอายุความความผิดที่ไม่มีกำหนดอายุความ ความผิดที่ให้ขยายอายุความได้ ความผิดที่ให้อายุความสะดุดหยุดลง จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความมีความสำคัญอย่างมากในกระบวนการยุติธรรมเพราะรัฐมีหน้าที่นำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดี สำหรับเหตุผลในการกำหนดอายุความนั้นพบว่าเพื่อความเป็นธรรมและความแน่นอนในการดำเนินคดี เพราะเหตุผลทางด้านพยานหลักฐานอาจสูญหาย ความทรงจำของพยานบุคคลยิ่งเวลาผ่านไปนานเท่าใดยิ่งลดลง แต่หากพิจารณาจากสถานการณ์ปัจจุบันผู้กระทำความผิดกฎหมาย ได้มีการหลบหนีออกนอกประเทศเพื่อให้ตนไม่ต้องรับโทษและไม่สามารถนำตัวกลับมาพิจารณาคดีได้ อายุความนั้นก็ยังคงต้องเดินต่อไป โดยรอจนถึงกำหนด หากประเทศไทยได้มีมาตรการที่เด็ดขาดและไม่เปิดช่องให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีก็จะเป็นผลดีต่อการติดตามตัวผู้จับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ก็จะส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมไทยดีขึ้นอย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่าการกำหนดให้มีการหยุดนับอายุความกรณี ผู้กระทำความผิดหลบหนีไม่ว่าหลบหนีในขั้นตอนใดจะเป็นการแก้ไขปัญหาคriminal cases ได้เป็นอย่างดีและควรกำหนดในทุกฐานความผิดและการที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีย่อมถือได้ว่าผู้กระทำความผิดสละสิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ซึ่งจะส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่สามารถใช้ช่องทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองได้ ทั้งยังเป็นผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมไทยต่อไป

คำสำคัญ: อายุความคดีอาญา, กระบวนการยุติธรรมไทย

Abstract

This academic consists purposes is to study the provisions concerning the prescription of Thai criminal cases since the provisions concerning the prescription of criminal cases have been enacted for a long time. And it is not in line with the changing social conditions and wants to reduce the impact on the delayed Thai justice process. and legal gaps This research also focuses on the problem of prescription age in criminal cases. by studying the prescription of offenses that do not have a prescription limitation Offenses that can be extended Offenses that cause the prescription to be interrupted the study found that age provisions are very important in the justice process because the state has a duty to bring offenders to trial. for reasons for determining the age, it was found that for fairness and certainty in litigation for reasons of evidence may be lost. The more time

passes, the more the memory of a witness decreases. But if considering the current situation, the offender has fled the country so that he is not imprisoned and cannot be brought back for trial That age still has to go on. by waiting until the deadline If Thailand takes decisive measures and does not allow the perpetrators to flee, it will be beneficial for the arrest of the perpetrators to be punished. It will result in a better Thai justice system. However, from the study, it was found that the stipulation to stop counting the prescription for cases an escaped offender, regardless of any stage of escape, will greatly solve the judicial problem and should be prescribed in all offenses, and the escape of the offender can be considered that the offender waives the right to be Get a quick and fair trial This will result in the offender not being able to use the legal channels regarding the prescription for their own benefit. It is also good for the Thai justice process.

Keywords: Criminal Case Prescription, Thai Justice Process

บทนำ

การศึกษาถึงการมีกำหนดอายุความในคดีอาญา มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจถึงบทบัญญัติของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการกำหนดอายุความคดีอาญาโดยจะศึกษาถึงความหมายอายุความคดีอาญา ซึ่งได้มีนักวิชาการได้ให้นิยามความหมายไว้ ดังนี้ อายุความ คือ “เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาขึ้น ประมวลกฎหมายอาญาประสงค์จะให้มีการฟ้องและนำตัวผู้กระทำความผิดมาสู่ศาลโดยเร็วเพราะถ้าฟ้องช้าไปพยานอาจลืมข้อเท็จจริงที่ประสพความทรงจำยิ่งน้อยลง ความแม่นยำในเหตุการณ์ที่ผ่านมาไปเสื่อมลง และการที่ผู้กระทำความผิดต้องหลบหนีไปเป็นเวลานานย่อมเป็นความทุกข์ทรมานเพียงพออยู่แล้วเมื่อกำหนดระยะเวลาหนึ่งล่วงไปแล้วก็เป็นการสมควรที่จะห้ามมิให้มีการฟ้องร้องกำหนดเวลาดังกล่าวเรียกว่า “อายุความ การให้ความหมายดังกล่าวเป็นการให้ความหมายตามบทบัญญัติของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นด้วยเหตุผลทางกฎหมายในขณะนั้น และยังมีกฎหมายตามกฎหมาย อายุความ คือ “ประมวลกฎหมายอาญาหมวด 9 ว่าด้วยอายุความ มีบทบัญญัติเรื่องกำหนดเวลาฟ้องคดีอาญา กำหนดเวลาฟ้องคดี กักกัน กำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษ และล่วงเลยการบังคับค่าปรับ การกักกันและทำทัณฑ์บนไว้ในหมวดเดียวกันแต่ในทางวิชาการเป็นอายุความฟ้องคดีอาญาส่วนหนึ่ง และเป็นกำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษอีกส่วนหนึ่งรวมทั้งวิธีการเพื่อความปลอดภัย” ส่วนความหมายของอายุความทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญามีความหมายไว้ว่า คือระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องคดี ถ้าเลยกำหนดนั้นไปแล้ว ถือว่าคดีขาดอายุความ ผลก็คือศาลตัดสินคดีความไม่ได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดเวลาให้ใช้สิทธิเรียกร้องหรือฟ้องคดีไว้เป็นเกณฑ์ โดยที่กฎหมายส่วนสารบัญญัติ มีเป็นกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา การกำหนดอายุความในส่วนแพ่งและส่วนอาญาจึงแตกต่างกันไปด้วย ส่วนในทางอาญาเป็นอายุความให้ฟ้องคดีที่เป็นความผิดมิโทษและยังได้มีนักวิชาการทางนิติศาสตร์ได้อธิบายหรือได้จำแนกอายุความเอาไว้ดังนี้

สำหรับคดี ณ นคร (2547) ได้แบ่งแยกอายุความเป็น 2 ชนิด คือ “อายุความฟ้องร้อง” และ “อายุความล่วงเลยการลงโทษ” (คดี ณ นคร, 2547, น.443)

สำหรับหยุด แสงอุทัย (2546) ได้จำแนกอายุความในทางกฎหมายอาญาออกเป็น อายุความฟ้องร้อง อายุความในการฟ้องขอให้กักกัน อายุความล่วงเลยการลงโทษ อายุความล่วงเลยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือการกักขังแทนค่าปรับ อายุความล่วงเลยการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย (หยุด แสงอุทัย, 2546, น.224-225)

เป็นที่น่าสังเกตว่าในเรื่องอายุความฟ้องคดีและขอให้นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้และอายุความล่วงเลยการลงโทษหรือบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยนั้น แม้จิตติ ดิงศัททีย์ (2546) จะมีความเห็นว่าโดยทางทฤษฎีแล้วจะมีความแตกต่างกัน (จิตติ ดิงศัททีย์, 2546, น.1271) แต่นักวิชาการท่านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็น หยุด แสงอุทัย หรือเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (2544) ต่างก็ได้ใช้

คำว่า “อายุความ” กับกำหนดเวลาล่วงเลยการลงโทษ จึงอาจกล่าวได้ว่า อายุความตามหมวด 9 ลักษณะ 1 ของประมวลกฎหมายอาญาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ อายุความฟ้องคดีและขอให้นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยกับอายุความล่วงเลยการลงโทษและบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2544) กล่าวคือ

1. อายุความฟ้องร้อง เป็นเรื่องที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 95 วรรคหนึ่ง ได้กำหนดเป็นอันขาดอายุความซึ่งหมายความว่าจะมีการฟ้องและมีตัวผู้กระทำมาส่งศาล (เว้นกรณีที่ตัวผู้ต้องหาอยู่ในอำนาจควบคุมของศาลอยู่ก่อนแล้วในขณะยื่นฟ้อง) ภายในกำหนดเวลาที่มาตรา 95 ได้กำหนดไว้ และกฎหมายได้กำหนดอายุความไว้ตามความร้ายแรงของความผิด หรือต่อระวางโทษอย่างอื่น ซึ่งผลของการที่คดีขาดอายุความฟ้องร้องจะทำให้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องระงับลงตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 การฟ้องร้องคดีจึงทำไม่ได้ ถ้ามีขึ้นหรือคดีขาดอายุความเพราะจำเลยหลบหนีจนพ้นอายุความ แม้จำเลยจะไม่ได้อ้างขึ้น ศาลก็ต้องยกอายุความขึ้นพิจารณาเองเพราะเป็นข้อที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

2. อายุความในการฟ้องขอให้กักกัน โดยทั่วไปแล้วการฟ้องขอให้กักกัน หากฟ้องรวมไปในคดีอันเป็นมูลเหตุให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกัน จะไม่มีปัญหาเรื่องอายุความนัก แต่ถ้าจะฟ้องภายหลังการฟ้องคดีอันเป็นมูลเหตุให้เกิดอำนาจฟ้องขอให้กักกันแล้วประมวลกฎหมายอาญามาตรา 97 ได้กำหนดให้ฟ้องในกำหนดหกเดือนนับแต่วันที่ฟ้องคดีนั้น มิฉะนั้นเป็นอันขาดอายุความซึ่งมีผลทำให้จะฟ้องขอให้กักกันไม่ได้ต่อไป

3. อายุความล่วงเลยการลงโทษ ในเรื่องอายุความล่วงเลยการลงโทษนี้ ศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย ได้กล่าวไว้ว่าเนื่องจากประมวลกฎหมายอาญามีความประสงค์ที่จะให้มีการลงโทษผู้ที่ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดในระยะเวลาอันควร ฉะนั้น ถ้าไม่ได้ตัวผู้ต้องคำพิพากษามาลงโทษภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ก็ถือว่าเป็นการขาดอายุความล่วงเลยการลงโทษ

4. อายุความล่วงเลยการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ ในเรื่องอายุความล่วงเลยการยึดทรัพย์สิน ใช้ค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับนี้ มาตรา 99 วรรค 1 ได้บัญญัติว่า “การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับหรือการกักขังแทนค่าปรับ ถ้ามิได้ทำภายในกำหนดห้าปีนับแต่วันที่ได้อำนาจพิพากษาถึงที่สุด จะยึดทรัพย์สินหรือกักขังไม่ได้ แต่ถ้าเป็นกรณีการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งทำต่อเนื่องกับการลงโทษจำคุก มาตรา 99 วรรค 2 ได้กำหนดว่า “ไม่มีอายุความล่วงเลยการกักขังแทนค่าปรับทั้งนี้เพราะจะต้องลงโทษจำคุกซึ่งเป็นโทษหนักให้หมดเสียก่อนจึงจะลงโทษกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งเป็นโทษเบากว่าได้ และผู้ต้องคำพิพากษาอาจต้องถูกจำคุกมีกำหนดเวลาเกินกว่าห้าปีก็ได้”

5. อายุความล่วงเลยการใช้บังคับวิธีการเพื่อความปลอดภัย แบ่งออกเป็นกรณีกักกัน และกรณีบังคับตามคำสั่งศาลเกี่ยวกับการทำทัณฑ์บน ร้องขอให้ใช้เงินเมื่อทำผิดทัณฑ์บน โดย 1) กรณีกักกัน มาตรา 100 ได้กำหนดว่าเมื่อได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้กักกันผู้ใด และผู้นั้นยังมิได้รับการกักกันจนพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันที่พ้นโทษโดยได้รับโทษตามคำพิพากษาแล้วหรือโดยล่วงเลยการลงโทษ และผู้นั้นได้รับการกักกันแต่ยังไม่ครบถ้วนโดยหลบหนี จนพ้นกำหนดสามปีนับแต่วันที่ผู้นั้นหลบหนีระหว่างเวลาที่ต้องกักกัน ซึ่งในกรณีนี้จะมีผลทำให้กักกันผู้นั้นไม่ได้เนื่องจากขาดอายุความ 2) กรณีการบังคับตามคำสั่งศาลเกี่ยวกับการทำทัณฑ์บน มาตรา 101 ได้กำหนดว่าการบังคับตามคำสั่งศาลซึ่งได้สั่งให้ทำทัณฑ์บนหรือหาประกัน และผู้นั้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศาลศาลจะใช้อำนาจตามมาตรา 46 สั่งให้กักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บนหรือหาประกันได้ หรือสั่งห้ามผู้นั้นเข้าในเขตกำหนดนั้น จะต้องดำเนินการบังคับภายในกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งถ้าเกินกำหนดดังกล่าวแล้วศาลจะกักกันผู้นั้นหรือจะสั่งห้ามผู้นั้นเข้าเขตกำหนดไม่ได้ 3) กรณีการร้องขอให้ใช้เงินเมื่อทำผิดทัณฑ์บน มาตรา 101 ได้กำหนดว่า การร้องขอให้ศาลสั่งให้ใช้เงินเมื่อผู้ทำทัณฑ์บนผิดประพฤติผิดทัณฑ์บนตามความในมาตรา 47 จะต้องร้องขอภายในกำหนดสองปี นับแต่วันที่ผู้ทำทัณฑ์บนประพฤติผิดทัณฑ์บน มิฉะนั้นจะร้องขอไม่ได้

จึงอาจสรุปได้ว่า “อายุความ” หมายความว่าถึงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ใช้สิทธิเรียกร้อง ฟ้องคดี หรือดำเนินเกี่ยวกับคดีที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าถ้าไม่มีการดำเนินการภายในกำหนดให้ถือว่าคดีขาดอายุความ อันมีผลทำให้ไม่สามารถเรียกร้อง ฟ้องคดี

ขอให้นำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาใช้ บังคับโทษหรือวิธีการเพื่อความปลอดภัย ทำให้เกิดช่องว่างทางกฎหมายให้ผู้กระทำผิดได้หลบหนีจนกระทั่งขาดอายุความ และยอมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทยมาโดยตลอด

บทวิเคราะห์

1. การศึกษาและการวิเคราะห์ปัญหาการกำหนดอายุความในการร้องทุกข์

1.1. ปัญหาการกำหนดอายุความในการร้องทุกข์ในความผิดอันยอมความได้ ในคดีความผิดอันยอมความได้นั้น กฎหมายได้กำหนดอายุความในการร้องทุกข์ไว้ในมาตรา 96 โดยกำหนดให้ผู้เสียหายจะต้องร้องทุกข์ภายในกำหนด 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งถ้าหากผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายในกำหนดเวลานั้นแล้ว คดีก็จะเป็นอันขาดอายุความ ร้องทุกข์ ทำให้สิทธิของผู้เสียหายที่จะดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดสิ้นสุดลง คือ ไม่สามารถดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้แม้ว่าอายุความในการฟ้องร้องในความผิดฐานนั้นตามมาตรา 95 จะยังไม่ขาดอายุความก็ตาม และหากผู้เสียหายจะฟ้องคดีด้วยตนเองก็จะต้องดำเนินการภายในระยะเวลาดังกล่าวเช่นกัน เห็นได้ว่าอายุความในการร้องทุกข์นั้นสั้นเกินไป

1.2 ปัญหาการนับอายุความร้องทุกข์ในความผิดอันยอมความได้ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลผู้หย่อนความสามารถ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 บัญญัติว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 95 ในกรณีความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายมิได้ร้องทุกข์ภายใน 3 เดือน นับแต่วันรู้เรื่องความผิดและตัวผู้กระทำความผิด เป็นอันขาดอายุความ จากมาตราดังกล่าวจะเห็นได้ว่ากฎหมายได้กำหนดขั้นตอนและเงื่อนไขในการดำเนินคดีประเภทนี้ไว้เข้มงวดกว่าความผิดอาญาต่อแผ่นดิน ทั้งยังมีอายุความที่สั้นมากเพียง 3 เดือนเท่านั้น ดังนั้น ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอันบัญญัติว่าเป็นความผิดอันยอมความได้ จะต้องรีบดำเนินการร้องทุกข์หรือฟ้องคดีด้วยตนเองให้ทันภายในระยะเวลา 3 เดือน มิฉะนั้นจะหมดสิทธิที่จะดำเนินคดีทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิดได้อีก ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่เกิดขึ้นในกรณีนี้ที่ผู้เสียหายเป็นผู้หย่อนความสามารถ ได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ การนำอายุความ 3 เดือนมาใช้บังคับกับผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ และคนเสมือนไร้ความสามารถด้วยนั้นย่อมไม่เหมาะสม เพราะบุคคลดังกล่าวไม่สามารถคิดหรือตัดสินใจได้ดีเท่ากับผู้ที่บรรลุนิติภาวะ บุคคลที่มีได้มีความวิกลจริต หรือมีความสามารถเต็ม จึงไม่ควรที่จะใช้อายุความซึ่งมีระยะเวลาเท่ากัน

คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถ บัญญัติไว้ในมาตรา 5(2) ว่าคือ “ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือคนไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแลและในมาตรา 6 วรรคหนึ่ง ที่ว่า “ในคดีอาญาซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรมหรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถไม่มีผู้อนุบาล หรือซึ่งผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใด รวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถนั้นๆ ญาติของผู้นั้นหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอให้ตั้งเขาเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้” แต่ในกรณีนี้ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริต ซึ่งเป็นผู้เสียหายที่แท้จริงนั้น กับผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือผู้แทนเฉพาะคดี ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนนั้นก็มิสิทธิเท่ากัน กล่าวคือ เมื่อผู้เสียหายที่แท้จริงและผู้มีอำนาจจัดการแทนรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดต่างวาระเวลา ก็ต้องนับอายุความตั้งแต่ผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้เยาว์ คนวิกลจริต และคนไร้ความสามารถนั้นรู้ ซึ่งอาจทำให้คดีขาดอายุความเสียก่อนผู้เสียหายคงเหลือแต่สิทธิที่จะเรียกร้องเอาในทางแพ่งได้เท่านั้น

1.3 ปัญหาการกำหนดโทษ กรณีหลบหนีของผู้กระทำความผิด ในประเทศไทยได้กำหนดอายุความอาญาทั่วไปนั้นในบทบัญญัติมาตรา 95 ในประมวลกฎหมายอาญา โดยมีเจตนารมณ์อยู่ 2 ประเด็น คือ 1) เพื่อคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของผู้กระทำความผิดมิให้ต้องเสี่ยงอันตรายต่อการถูกดำเนินคดีอาญาไปตลอดชีวิต จึงต้องกำหนดระยะเวลาสำหรับการฟ้องและการดำเนินคดีในศาลไว้ด้วย ระดับโทษทางอาญาที่กำหนดไว้ตั้งแต่ระดับต่ำสุดถึงสูงสุด เพราะการที่บุคคลนั้นต้องหลบหนีจากครอบครัว สังคม ใช้ชีวิตด้วยความหวาดวิตกตลอดเวลาถือว่าได้ใช้ความผิดที่ได้ก่อขึ้น และ 2) เพื่อเร่งรัดให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต้องรีบ

ดำเนินการ เพราะหากจับกุมและเพื่อนำตัวมาฟ้องหรือพิจารณาพิพากษาคดีให้ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดเนิ่นนานไป พยานหลักฐานอาจสูญหายไม่สามารถพิสูจน์ความผิดในศาลได้ เนื่องจากปัญหาการหลบหนีของผู้กระทำผิดในปัจจุบันมีจำนวน โดยมีความแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หากปล่อยไว้อาจเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและแก้ไขได้ยากในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการหลบหนี ก่อนฟ้องคดี ระหว่างพิจารณาคดี หรือหลังศาลมีคำพิพากษา การที่คดีอาญาขาดอายุความและไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิด ทางอาญามาลง ซึ่งเป็นการกระทำที่กระทบต่อรัฐและสังคม ส่วนรวมรวมถึงสภาพจิตใจของผู้เสียหาย ซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการบังคับใช้กฎหมายนั้น รวมทั้งเกิดข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่า มาตรการทางกฎหมายในการกำหนดอายุความนั้นทำให้เกิดความไม่ชอบธรรมเพราะปล่อยให้ผู้กระทำความผิดที่หลบหนีการ ฟ้องร้องทั้งก่อนฟ้องคดีระหว่างพิจารณาคดี และการลงโทษ หลุดพ้นจากกระบวนการยุติธรรมไปด้วยระยะเวลา

จากปัญหาข้างต้น ผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาค้นคว้าหาวิธีการแก้ไขปัญหาและมาตรการทางกฎหมายอาญาในการกำหนดอายุ ความอาญา ตามที่ปรากฏในเนื้อหาของกฎหมาย และทฤษฎีตามกฎหมายต่างประเทศ เพื่อสามารถแก้ไขให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และนำมาสู่การแก้ไขปัญหาคดีที่ทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เนื่องจากการใช้ช่องว่างทาง กฎหมายของผู้กระทำผิดและการหลบหนีของผู้กระทำผิดหรือจำเลยต่อไป ในประเทศที่ใช้ระบบจารีตประเพณี (Common Law) “อายุความ” (Statute of Limitations) จะหมายถึงความถึงบัพัญญติ (Statute) ซึ่งกำหนดเวลาสูงสุดที่กฎหมายจะสามารถ เข้ามา ดำเนินการนับแต่เกิดเหตุ แต่ประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law) จะกำหนด เรื่องนี้เอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง หรือประมวลกฎหมายอาญา และเรียกอายุความรวม ๆ กันว่า “Prescription” หรือ “Prescriptive Period” (กิตติพัฒน์ ทิพย์ สุวรรณ, 2556)

ในประเทศสหรัฐอเมริกาการกำหนดอายุความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ แต่ละรัฐและแต่ละจังหวัดโดยมักขึ้นอยู่กับ ประเภทหรือความร้ายแรงของคดีที่ได้กระทำความผิด การกระทำความผิดบางประเภท เช่น การฆ่าผู้อื่น หรือการก่อสงคราม เป็น เรื่องที่กระทบต่อความสงบสุขของประชาชนโดยส่วนใหญ่หลายประเทศจึงกำหนดให้ไม่มีอายุความ (ฉัตรไพฑูริย์, 2550)

ประเทศสหรัฐอเมริกาแม้จะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) โดยได้รับอิทธิพลมาจาก ประเทศอังกฤษ แต่ปัจจุบันในการดำเนินคดีอาญานั้น ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกากลับใช้ระบบการดำเนิน คดีอาญาโดยรัฐ (Public Prosecution) โดยมีพนักงานอัยการทำหน้าที่เป็นผู้ฟ้องคดี ซึ่งพนักงานอัยการอาจพิจารณาสั่งฟ้องคดี หรือไม่ฟ้องคดีได้เอง แต่ในคดีที่เป็นการกระทำความผิดร้ายแรง (Felony) การฟ้องคดีจะกระทำไม่ได้เมื่อได้มีการให้คณะลูกขุนใหญ่ (Grand Jury) พิจารณาว่าคดีมีมูลพอที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ (Indictment) ซึ่งพนักงานอัยการต้องฟ้องคดี หรือได้รับคำยืนยันให้ฟ้อง คดีจากคณะลูกขุนใหญ่ภายในกำหนดอายุความ ในกรณีที่การกระทำความผิดนั้นเป็นการกระทำความผิดที่กฎหมายกำหนดให้มี อายุความในการดำเนินคดี จึงถือหลักว่าความผิดอาญาเป็นความผิดต่อสังคมหรือมหาชน สังคมหรือมหาชนเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย (อรรถพล ใหญ่สว่าง, 2542, น.52) ซึ่งมีหลักการที่ตรงกับแนวความคิดแบบบรรทัดประโยชน์ที่ถือว่าความผิดอาญานั้นเป็นความผิด ต่อสังคมหรือต่อรัฐ ดังนั้นรัฐจึงมีส่วนได้ส่วนเสีย และมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำเนื่องจากรัฐมีหน้าที่รักษาความสงบ เรียบร้อยในสังคมโดยรวมทั้งมีหน้าที่ป้องกันสังคมมิให้การกระทำความผิดเกิดขึ้น เมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายขึ้นจึงเป็น หน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการปราบปราม ฟ้องร้อง และดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด (อารยา เกษมทรัพย์, 2537, น.11)

ดังนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกา การฟ้องคดีอาญาโดยหลักกฎหมายจารีตประเพณีนั้น ไม่มีอายุความในการฟ้องคดี เนื่องจาก หลักการที่ต้องการปกป้องรัฐให้พ้นจากผลกระทบของ การฟ้องคดีที่ขาดอายุความ ซึ่งอายุความนั้นแท้จริงแล้วเป็นเพียงการแสดง อำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติต่อโจทก์ที่ว่า หากโจทก์สมควรใจที่จะละเลยสิทธิของตนโดยไม่ได้ดำเนินการภายในระยะเวลาที่กฎหมาย กำหนดเมื่อระยะเวลาได้ผ่านไปแล้วโจทก์สมควรมาอ้างสิทธิของตนอีก

จากแนวคิดและทฤษฎีกฎหมายว่าด้วยอายุความคืออายุของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา อาจกล่าวได้ว่ากำหนดอายุความในการฟ้องคดีอาญาตามหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) นั้น มิใช่เป็นหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมีอายุความในการฟ้องคดี โดยการฟ้องคดีอาญาสามารถกระทำเมื่อใดก็ได้ เว้นแต่จะมีกฎหมายมากำหนดไว้โดยเฉพาะให้มีอายุความ (กิตติพัฒน์ ทิพย์สุวรรณ, 2556, น.52)

บทสรุป

ผู้เขียน พบว่า บทบัญญัติเกี่ยวกับอายุความมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรม เพราะรัฐมีหน้าที่นำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่การพิจารณาคดี หากการกำหนดอายุความมีข้อบกพร่องหรือมีช่องว่างจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดหลบหนีจนพ้นกำหนดอายุความฟ้องร้อง ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทย และจากการศึกษาแนวความคิดในการกำหนดอายุความการดำเนินคดีอาญา พบว่า ในส่วนการกำหนดอายุความฟ้องร้อง เป็นหลักเกณฑ์ในทางวิธีพิจารณาที่กฎหมายกำหนดไว้ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ต้องมีอยู่ในทุก ๆ การพิจารณาคดี ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ให้โจทก์ปฏิบัติ ในการนำคดีขึ้นสู่ศาลและเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยรวมทั้งเพื่อเป็นกรอบในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากเหตุผลในการกำหนดอายุความ พบว่า เหตุผลที่มีการนำอายุความมาใช้ทั้งในและต่างประเทศพบว่า “เพื่อความเป็นธรรม และ “ความแน่นอนในการดำเนินคดี” เพราะเหตุผลทางด้านพยานหลักฐานอาจสูญหายไปตามกาลเวลา ควรดำเนินคดีกับเรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นในอดีตที่ผ่านมาเป็นเวลานาน ๆ และจะเป็นการยุ่งยากที่จะหาผู้ทำหน้าที่เจรจาไกล่เกลี่ยคดีโดยไม่มีวันจบสิ้น การมีกำหนดอายุความจึงทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหยุดการค้นหายานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิด

สำหรับการกำหนดอายุความความผิดที่ไม่มีกำหนดอายุความนั้นยังพบในความผิดฐานฆ่าผู้อื่นและความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายโดยมาจากแนวความคิดเกี่ยวกับการทำลายชีวิตพลเรือนผู้บริสุทธิ์และความผิดเกี่ยวกับเพศในลักษณะที่รุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต ส่วนการกำหนดอายุความผิดที่กำหนดให้ขยายอายุความได้มักใช้กับความผิดประเภทที่ต้องการเวลาในการพิสูจน์ความผิดมาก การกระทำความผิดกระทำโดยองค์การอาชญากรรม หรือต้องใช้เวลาในการค้นหายานหลักฐานหรือการพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น การค้ำมนุษย์ การลักลอบค้ายาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน ซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นข้าราชการตั้งแต่ระดับล่างจนถึงข้าราชการระดับสูง รวมถึงนักการเมือง ใช้อำนาจตำแหน่งหน้าที่ราชการเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือการยกยอก ผลประโยชน์ของรัฐมาเป็นประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งในขณะกระทำความผิดผู้กระทำความผิดมีอำนาจทางการเงินและทางการเมือง และการกำหนดอายุความที่ให้อายุความสะดุดหยุดลงมักจะใช้ในกรณีที่มีการหายานหลักฐานได้เพิ่มเติมและต้องรอการพิสูจน์ หรือพยานหลักฐานเพิ่มเติม

ตลอดจน เมื่อมีการพิจารณาว่าการกำหนดอายุความความผิดใดเป็นความผิดที่ควรกำหนดให้มีอายุความนานขึ้นกว่าเดิมหรือควรกำหนดให้มีการขยายอายุความหรือไม่โดยพิจารณาว่าถ้าความผิดนั้นเป็นความผิดที่กระทำโดยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติไม่ว่าเป็นความผิดในฐานใดก็ควรกำหนดให้มีการขยายอายุความออกไปอีกทั้งนี้เหตุผลในเรื่องการค้นหายานหลักฐานและผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่กระบวนการยุติธรรมต้องปรับปรุงการทำงานอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เท่าทันกับรูปแบบการประกอบอาชญากรรมที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทย แต่หากเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ได้กระทำโดยองค์การอาชญากรรมก็ควรกำหนดให้มีอายุความตามปกติ ดังนั้นในการกำหนดอายุความในคดียาเสพติดในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดโดยองค์การอาชญากรรมข้ามชาติการกำหนดอายุความในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้จึงมีควรกำหนดให้มีการขยายอายุความเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมไทยดีขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการเรื่องปัญหากฎหมายอายุความในคดีอาญาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทยนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับอายุความที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทย โดยผู้วิจัยได้สรุปและเสนอแนะแนวทางกฎหมายให้เกิดความชัดเจนเพื่อป้องกันปัญหาการตีความกฎหมายไปในทางที่เป็นคุณต่อผู้กระทำผิดและเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอายุความให้เกิดประสิทธิผลต่อกระบวนการยุติธรรมไทยต่อไป ในการดำเนินการเขียนบทความวิชาการนี้ ผู้เขียน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความวิชาการนี้จะประโยชน์ต่อนักศึกษาหรือผู้ที่สนใจศึกษา ปัญหากฎหมายอายุความในคดีอาญาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทย การเขียนบทความนี้เป็นการศึกษากฎหมายในประเทศไทย ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย เกี่ยวกับอายุความในคดีอาญาที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทย ทั้งยังเกิดปัญหาอยู่เป็นระยะๆ ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน เช่นปัญหาการหลบหนีของผู้ต้องหา การถ่วงเวลา การใช้ช่องทางของกฎหมายในการช่วยเหลือผู้กระทำผิดซึ่งส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมไทยทั้งสิ้น จึงจำเป็นต้องศึกษาหาแนวทางและมาตรการทางกฎหมายกับการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับอายุความที่เหมาะสม ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน เจ้าของหนังสือ วิทยานิพนธ์และบทความวิชาการ ที่ได้ให้คำแนะนำและให้เอกสารข้อมูล เพื่อนำมาอ้างอิงในบทความวิชาการนี้ จนทำให้การเขียนบทความวิชาการ ประสบความสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพัฒน์ ทิพย์สุวรรณ. (2566). *มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับอายุความในคดีอาญา*. สืบค้นเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2566, จาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/54921112.pdf
- เกียรติขจร วิจารณ์สวัสดิ์. (2544). *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณิต ณ นคร. (2547). *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2546). *กฎหมายอาญาภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, ณัฐวิสา ฉัตรไพฑูริย์ และคณะ. (2550). *รายงานการวิจัยเรื่องอายุความสะดุดหยุดอยู่ในคดีอาญา*. สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายสถาบันกฎหมายอาญา กรุงเทพมหานคร: สำนักงานอัยการสูงสุด.
- หยุด แสงอุทัย. (2540). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรรถพล ใหญ่สว่าง. (2542). *ผู้เสียหายในคดีอาญา*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารยา เกษมทรัพย์. (2537). *การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย: ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). คณะนิติศาสตร์ กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.